

Een doodgewone begrafenis

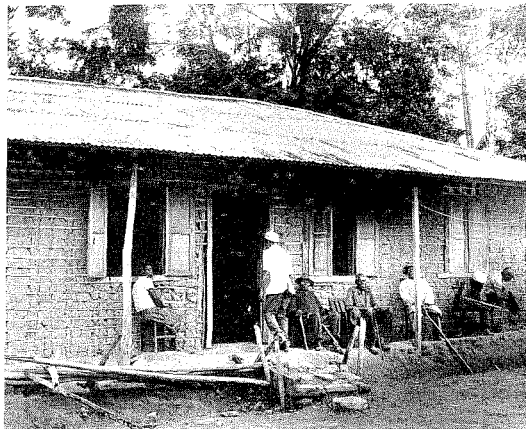
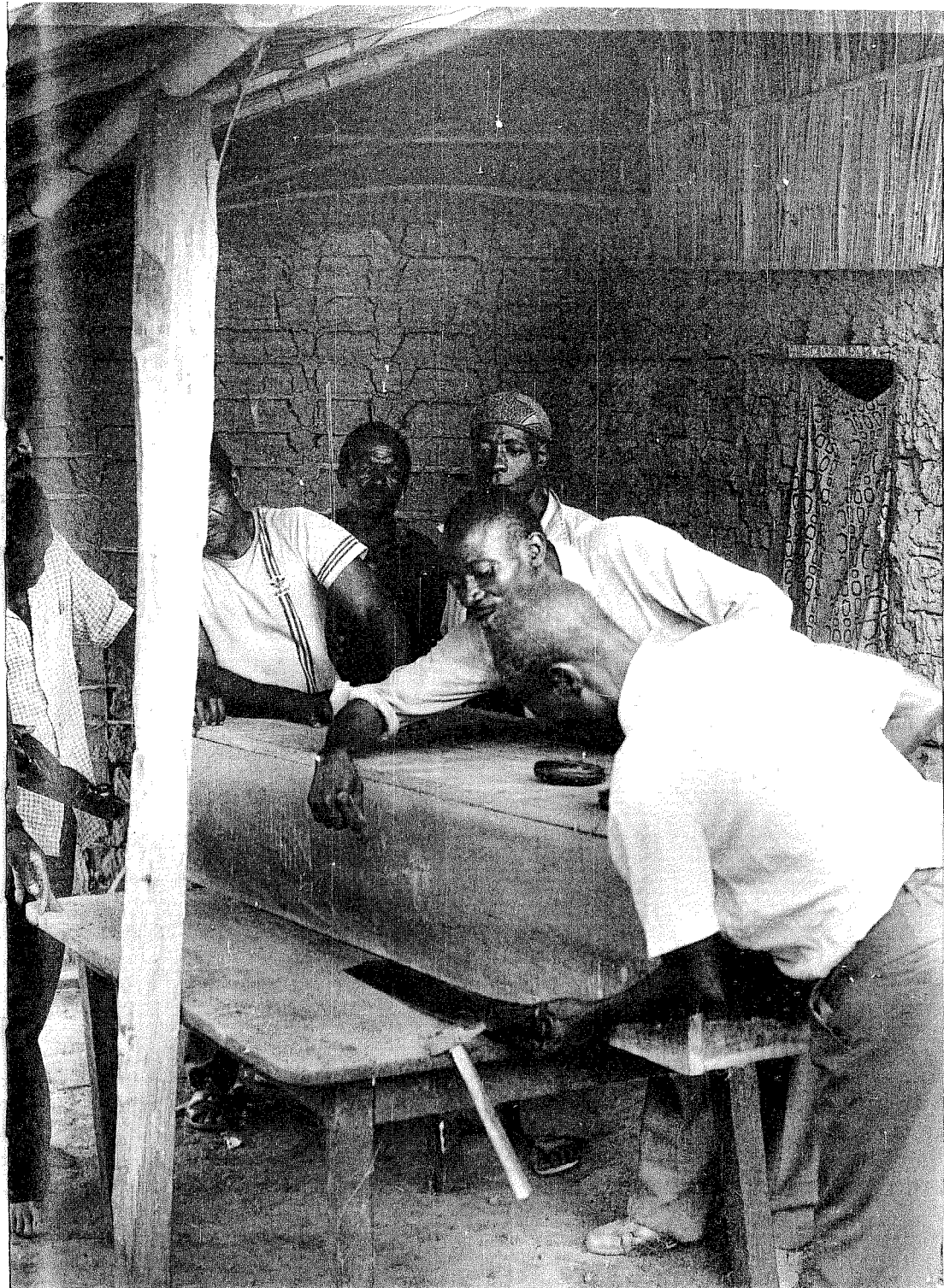
Fotoreportage uit
Kameroen

Sjaak van der Geest

hij mij. Wij horen dat de overledene ongeveer 55 jaar was en een ver familielid van Bita. Hij is gestorven na een operatie in het staatsziekenhuis van Ebolowa, aan tetanus beweert men. Het hout voor de doods-kist moet uit Mengong komen, een nabijgelegen grotere plaats. Bita vertelt ons dat de gene die de sleutel van de houtloods heeft onvindbaar is. Ik bied mijn hulp aan en we rijden naar Mengong. Onderweg komen we een man tegen met een oude plank op zijn hoofd; een geschenk voor de dode. De plank is niet best, maar goed genoeg voor de bodem van de kist, legt Bita uit. We rijden door naar Mengong en vinden tenslotte de gezochte man dronken in een bar. Het is elf uur in de ochtend. We krijgen twee lange planken mee uit de loods van de houtmaatschappij. Bita betaalt. Het zijn ongeschaafde planken, ongeveer 40 centimeter breed en 4,5 meter lang. We leggen ze op het dak van de auto en houden ze met één hand door het open raam vast. Voorzichtig rijden we terug, maar in een bocht van de weg verliezen we de planken een keer. In het dorp beginnen enkele mannen meteen met het maken van de kist.

Op donderdag 22 mei 1980 breng ik met twee collega-onderzoekers een bezoek aan Bita Jean-Paul in het dorpje Esso'obenga, ongeveer 25 kilometer van Ebolowa in het zuiden van Kameroen. Bita helpt mij bij mijn onderzoek naar medicijngebruik. Onderweg vernemen wij dat er in zijn dorp een man is gestorven. Als we arriveren treffen we een aantal oudere mannen aan, gezeten voor het huis van Bita. Bita zelf staat op de uitkijk, niet wachtend op ons maar op iemand die het hout voor de doods-kist moet komen brengen.

Het lichaam van de dode ligt opgebaard in Bita's huis. De vrouwen van het dorp zitten cromheen. Er hangt een lome sfeer. We groeten de vrouwen, condoleren de nabestaanden en gaan weer naar buiten. Ik vraag Bita of ik wat foto's mag maken van de gebeurtenissen die gaan komen. Daar is geen enkel bezwaar tegen, verzekert

Anderen graven het graf, naast het huis. Het gat wordt met behulp van het deksel van de kist op maat gemaakt. In het huis zitten nog steeds de vrouwen om het lijk heen. Ze hebben er de hele nacht al bij gewaakt. Iedereen lijkt vermoeid. Af en toe wordt er iets gezongen of gebeden. De weduwe ligt als oud vuil op de grond, vlak naast het dode lichaam van haar man. Enkele vrouwen houden haar vast. Er wordt niet gehuild. De stemming is bedrukt. De gestorvene was straatarm, vertelt Bita. Daarom had Bita zijn huis aangeboden voor de wake. Een familielid van de gestorvene komt vragen of ik ook foto's van het opgebaarde lichaam wil maken. Ik had dat juist nagelaten uit respect voor de dode, maar zij beschouwen het als een buitenkansje, die fotograferende Europeanen. Zo krijgt een arme sloeber nog een foto-reportage van zijn begrafenis. Het is donker in de kamer en ik heb geen flits bij me, maar als alle luiken en deuren open zijn en ik het diafragma

en de sluitertijd heb aangepast, lukt het enkele foto's te maken. Omstreeks drie uur in de middag wordt het lichaam in de kist gelegd. Maar het blijkt er niet goed in te passen. Het hoofd steekt boven de rand uit. Dat geeft de nodige bedrijvigheid. Na veel sjoeren en duwen ligt het lichaam eindelijk goed. Dan wordt de kist zonder verdere plichtplegingen opgetild en door de achterdeur naar buiten gedragen. De weduwe wordt overeind getild en gaat er half strompelend, half door anderen gedragen achteraan. Iedereen volgt. De kist wordt op twee bamboestokken boven het graf gezet. Iemand komt naar voren en zegt dat de kist andersom moet staan, omdat het hoofd naar de zonsondergang gericht moet zijn. De kist wordt daarop omgekeerd. Vervolgens wordt met enige moeite het deksel op de kist gelegd; het raakt nog steeds het hoofd van de overledene. Het wordt niet vastgetim-

merd. De catechist van de katholieke kerk in Mengong leest wat voor uit de bijbel en spreekt een gebed uit. De sous-chef van het dorp, die kennelijk katholiek is, zingt met een groepje vrouwen Gregoriaanse gezangen, afgewisseld met Bulu-liederen die ook door andere aanwezigen meegezongen worden. Verschillende mannen staan er wat afzijdig bij. De sous-chef spreekt nog enkele woorden en dan wordt de kist omlaaggelaten. Terwijl het graf wordt gedicht, wordt de weduwe omhooggetild en, omstuwd door een grote groep vrouwen, naar de rivier gebracht om gewassen te worden. Als het graf dicht is, worden er een paar groene takken op geplant. De vrouwen keren terug van de rivier en in Bita's huis wordt voedsel aangeboden. Het is een sober maal en er wordt nauwelijks van gegeten. In de keuken – het vrouwenvertrek – wordt de weduwe op een bed gelegd. In het huis breekt een felle discussie los tussen

de mannen. De echtgenoten van de 'dochters van het dorp', die van ver gekomen zijn om de begrafenis bij te wonen, eisen dat er een varken of geit voor hen wordt geslacht. Maar de mannen van de familie verzekeren hun dat de overledene geen cent heeft achtergelaten en dat het daarom onmogelijk is om hun meer aan te bieden. Sommigen van de bezoekers lijken erg boos en één van hen dreigt zelfs het eerste het beste varken dat hij tegenkomt neer te steken. Bita legt me uit dat dat een loos dreigement is. Zulke dingen, zegt hij, gebeuren alleen als de overledene iets heeft achtergelaten. Dan hebben de zwagers wel recht op een gastvrij onthaal. Als de overledene bemiddeld is, worden er zelfs wel vijf stuks vee geslacht. Het wordt avond en de bezoekers beginnen te vertrekken. De dag wordt geruisloos begraven. We keren terug naar huis.

